

GREIDHOEKE EN LYTSE BOUHOEKE

Broedvogelinventarisatie 2017

Natuurmonumenten

Trots op ons weidevogellandschap

De grutto is uitgeroepen tot onze nationale vogel en als Kening fan 'e Greide onlosmakelijk verbonden met Fryslân. De vogel staat symbool voor de weidevogels en het bijbehorende bloemrijke weidelandschap. Een voorjaar en zomer zonder deze vogels en bloemen is stil en kleurloos. Al jarenlang luidt de noodklok en holt het aantal weidevogels achteruit. 'Hun landschap' is verworden tot een groen biljartlaken. Het kán echter anders...

In de vijf Friese weidevogelgebieden van Natuurmonumenten klonk het voorjaar in 2017 als vanouds en gaven pinksterbloemen, boterbloemen en zuring kleur aan het landschap. Ondanks twee slechte broedseizoenen wisten de vogels de gebieden dit jaar in grote aantallen te vinden en veel kuikens werden groot. Op 510 hectare weidevogelgebieden broedden 394 paar grutto's, 200 paar tureluurs, 327 paar kieviten, 70 paar scholeksters en honderden broedparen van andere vogelsoorten. In de tabel op pagina 4 staan de aantallen van alle soorten benoemd.

Kemphaan

Een extra bijzondere broedvogel was de kemphaan. Deze weidevogel was lange tijd verdwenen uit de weidevogelgebieden, maar lijkt definitief terug. Op Skrins broedde voor het derde jaar een kemphaan met succes en ook op Skrok werd dit jaar lange tijd een kemphaan gezien, maar het is onzeker of ze gebroed heeft.

Invloed van het weer

De basis voor het broedsucces is het op de weidevogels afgestemde beheer. Ook het weer speelde een belangrijke rol (zie kader pagina 6): door de ouderwets frisse aprilmaand kwam de grasgroei later op gang dan de voorgaande jaren. De combinatie die zo ontstond van het korte gras in de greppels en het hogere gras op de bolling was ideaal voor de kuikens. Ze zoeken namelijk voedsel in het korte gras en schuilgelegenheid tussen de lange halmen. Kuikens die het reservaat uittrokken, hadden hierdoor bovendien het geluk dat omringende boeren later maaiden en het gras langer bleef staan. Voor een deel van de kievitskuikens die vroeg uit het ei kroop hield de kou en droogte in april echter te lang aan, de frisse omstandigheden leidden tot sterfte bij de hele jonge kuikens.

Natuurlijke dynamiek

Predatie heeft ook invloed op het broedsucces. Bij het uitblijven van succes krijgen vossen, kraaien, steenmarters en andere

Baltsende kemphanen op Skrok

roofdieren meestal de zwarte piet toegevoegd. Dat is niet altijd onterecht. Terwijl Natuurmonumenten er alles aan doet om het de weidevogels naar het zin te maken, zorgde afgelopen jaar een steenmarter in het oostelijke deel van het Hegewiersterfjild er voor dat amper een ei uitkwam. Daarom probeert Natuurmonumenten het weidevogelgebied zo in te richten

dat rovers niet de gelegenheid krijgen zich te vestigen. In de andere weidevogelgebieden ging het beter, mede dankzij het goede muizenjaar. De predatoren deden zich te goed aan muizen en lieten de meeste eieren en kuikens met rust. Op Skrins is dit jaar een proef gedaan met een vossenraster, een deel van het gebied is afgerasterd met drie stroomdraden

DE WAARDE VAN DE PLAS

In alle vijf de weidevogelgebieden van Natuurmonumenten staan delen onder water. Deze natte plekken spelen een belangrijke rol bij de aankomst van de weidevogels in het vroege voorjaar en worden in het najaar volop gebruikt door trek- en wintergasten. Een aantal percelen staat permanent onder water terwijl andere delen vanaf begin februari tot eind mei met maximaal 15 cm water bedekt zijn, zodat de vogels er gemakkelijk door heen kunnen lopen om te foerageren. Tevens worden deze natte percelen gebruikt als slaapplek. Na het broeden keren veel vogels weer terug naar de plassen om krachten op te doen voor de aankomende trek. Andere vogels kiezen juist de eilandjes in de plassen uit om veilig te broeden. Zo bleken de nieuw aangelegde schelpeneilanden in het Hegewiersterfjild dit jaar een groot succes. Ze trokken grote aantallen vogels en meer dan 700 paartjes visdieven en zo'n 100 paartjes kluten broedden er hun eieren uit.

Aantallen broedparen in de Friese weidevogelgebieden

	Skrok	Skrins	Lionser- polder	Filens- polder	Hegewierster- fjild	Totaal 2017	Totaal 2016
Totaal ha.	105	99	150	23	133	510	510
Baardmannetje					2	2	1
Bergeend	4	10	7		12	33	39
Blauwborst			1		4	5	3
• Bontbekplevier					2	2	2
Bosrietzanger	1				1	2	2
Braamsluiper	1					1	1
Bruine kiekendief	1				1	2	2
Canadese gans		1				1	0
Fuut		1			1	2	4
• Gele Kwikstaart	1	10	5	7	6	29	30
Grasmus	1					1	1
• Graspieper	8	11	13		10	42	40
Grauwe gans	6	11	3		41	61	68
• Grutto	83	114	88	51	48	384	383
• Kempphaan		1				1	1
Kievit	63	85	45	59	75	327	320
Kleine karekiet	6	2			18	26	31
Kleine plevier		1	2	3	11	17	13
Kluut	23	35	2	1	137	198	142
• Kneu					4	4	4
Knobbelzwaan			1			1	1
Kokmeeuw	19	240	29		259	547	277
Krakeend	3	11	7	3	6	30	43
• Krooneend					3	3	1
Kuifeend	6	16	15	4	13	56	61
Meerkoet	15	17	12	6	23	81	97
Nijlgans		2	1	1	4	8	10
• Ransuil	1					1	1
Rietgors	3	4	2		9	18	24
Rietzanger	4	3	2		13	21	18
Scholekster	9	6	14	2	39	70	71
• Slobeend	12	19	15	10	7	63	70
• Spotvogel	2					2	1
• Tureluur	28	44	45	13	70	200	165
• Veldleeuwerik		9	22			31	41
• Visdief	6	9		1	753	768	334
Waterhoen	3	1		1		5	3
Waterral					2	2	3
Wilde eend	15	12	18	1	17	63	58
• Wintertaling			2	1	1	4	1
Witte Kwikstaart	2	1	1		1	5	14
• Zomertaling	1	2	1	1		5	6
Zwarte kraai	2					2	5
Totaal aantal soorten	29	29	25	15	32	43	45

• Soort die op de Rode Lijst voorkomt (overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen).

zodat vossen deze percelen niet konden betreden. Omdat de predatie in het gehele gebied gering was kunnen echter geen uitspraken gedaan worden of het raster hier tegen werkt. In het Hegewiersterfjild speelde de lange aanwezigheid van (brand) ganzen een rol. Doordat de ganzen tot ver in mei bleven hangen, hielden ze het gras korter dan anders en nam het aantal grutto's af, maar steeg het aantal kievit. Die houden juist van de kale plekken.

Samenwerken voor de weidevogel

Natuurmonumenten is blij met de ongekend hoge aantallen weidevogels in de vijf weidevogelgebieden, maar realiseert zich dat ze met haar beperkte areaal de weidevogels niet kan redden. Om de weidevogels

TREKVOGELS IN DE WEIDEVOGELGEBIEDEN

Niet alleen weidevogels komen er in grote aantallen voor, ook bij trekvogels zijn de Friese weidevogelgebieden geliefde plekken om te rusten en te foerageren. In de herfst maken grote groepen smienten, goudplevieren en kievit dankbaar gebruik van de natte gebieden om krachten op te doen voor het vervolg van hun tocht. In de winter fungeren de natuurgebieden steeds meer als rust- en foerageergebied voor winterganzen. Natte plekken waar (trek)vogels graag op af komen zijn in alle gebieden te vinden.

Skrins in het vroege voorjaar

Scholekster

in Nederland en in het bijzonder voor Fryslân te behouden, zullen natuurorganisaties, boeren en provincie Fryslân samen op grotere schaal aan de slag moeten.

Alles voor de weidevogels

Het beheer van de Friese weidevogelgebieden is volledig afgestemd op weidevogels. De gebieden bestaan uit percelen variërend van minder dan een halve tot wel 6 hectare welke zijn omringd door sloten

Kievit

met een hoog waterpeil. De meeste zijn van grote cultuurhistorische waarde in een omgeving waar bijna alle andere graslanden gedraineerd en vlak zijn gemaakt door en voor de intensieve landbouw.

Natte greppels

Kenmerkend zijn de greppels, oorspronkelijk bestemd om water af te voeren maar tegenwoordig juist ook om in het voorjaar water vast te houden. Het vasthouden

Tureluur

van water in de greppels heeft een grote waarde voor de vogels omdat daar veel voedsel te vinden is. Ook geven de natte greppels meer mozaïek aan de gebieden. De greppels drogen namelijk in de loop van het broedseizoen op, zodat er verschillende graslengtes in de percelen ontstaan.

Maaibeheer

In het vroege voorjaar worden enkele percelen licht bemest, wat vooral op de kievit een grote aantrekkingskracht heeft. Op sommige stukken lopen dan koeien die zorgen voor variatie in het gebied. Na 15 juni wordt er minimaal één keer gemaaid. Dit gebeurt pas nadat alle gebieden zijn gecontroleerd. Ze worden in deze periode om de twee dagen bezocht door medewerkers en vrijwilligers om te kijken of er nog kuikens in de te maaien percelen zitten. De laatste jaren is gebleken dat 15 juni in de gebieden te vroeg is. De maaidatum wordt dan uitgesteld. Percelen worden pas vrijgegeven om te maaien als er

Grutto

geen kuikens meer aanwezig zijn. Na de gras- en hooioogst komt het vee van de pachters om er voor te zorgen dat de percelen zo kort mogelijk de winter in gaan.

Bijzondere flora

De meeste percelen in de weidevogelgebieden bestaan uit zogenaamde 'kamgrasweiden', een samenstelling van grassen en kruiden die vroeger heel gewoon was in het boerenland maar tegenwoordig zeldzaam is geworden. In mei kleuren deze graslanden rood, paars en geel van de veldzuring, boterbloemen, pinksterbloemen en paardenbloemen. Een aantal percelen in de gebieden zijn echter heel anders van samenstelling dan de kamgrasweiden doordat ze anders worden beheerd. Deze percelen worden niet bemest en beweid maar alleen gemaaid, waardoor ze versralen en er een bijzondere vegetatie met zeldzame karakteristieke plantensoorten is ontstaan.

HET WEER TIJDENS HET BROEDSEIZOEN *door Klaas Ybema*

Maart verliep over de hele linie zachter dan normaal en vorst kwam de eerste drie weken in het geheel niet voor. De maand als geheel had een vrij normale neerslag en vormde samen met 1990, 1991 en 2007 de top van de warmste maartmaanden ooit. De droogte van eind maart hield aan in april, eigenlijk de hele maand lang. Na de 16de werd overdag de 10 graden lang niet altijd gehaald. Gemiddeld was het een droge maand met een – in vergelijking met de uitzonderlijke warme aprilmaanden van de jaren hiervoor – normale temperatuur. Na een vrij koel begin, kwam mei vanaf de 11de goed in vorm. De nacht van 10 op 11 mei was de laatste met vorst op het maaiveld-niveau, maar in de middag die volgde werd de 20 graden overschreden en toen kwamen er meer warme dagen. Juni werd de warmste juni in tien jaar.

NATUURMONUMENTEN WIL ALLE VRIJWILLIGERS DIE BIJGEDRAGEN
HEBBEN AAN DE TOTSTANDKOMING VAN DE INHOUD VAN DIT RAPPORT,
HARTELIJK DANKEN VOOR HUN ONVERMOEIBARE INZET.

Bloemrijk grasland in het Hegewiersterfild

Kievitseieren

Gruttokuikens in het nest

Colofon

Natuurmonumenten
Beheereenheid Friese weiden en Wadden
Skrok 11, 8734 HG Easterein

www.natuurmonumenten.nl
Volg onze facebookpagina: @Frieseweidevogels

Foto's: Natuurmonumenten / Gerard Bos,
Ellen Driesse-Pladdet, Andries de la Lande Cremer,
Gerhard Kornelis, Martin van Lokven, Teun Veldman,
Ben Walet, Simon de Winter
Ontwerp: SjansenDesign bno

© Het is toegestaan de gegevens uit dit rapport over te nemen zonder toestemming van Natuurmonumenten